

Standpunt Natuur.koepel vzw omtrent windmolens op de grens van Zwevegem en Avelgem: dringend tijd voor een beleidskader

Grote ambities maar weinig realisaties

De klimaatverandering vormt een bedreiging voor de natuur en de mens. We moeten er alles aan doen om die te stoppen. Uitbouw van hernieuwbare energie (vooral wind en zon) is daar een belangrijk onderdeel van.

Onder de noemer 'Windkracht 2020' lanceerde de Vlaamse regering eind 2016 haar doelstelling rond windenergie. Er zouden 280 extra windmolens komen tegen 2020, dat was alvast de ambitie. Helaas hoorde daar geen degelijke strategie bij. Geen plan over hoe en waar die windmolens moesten komen. Er volgde een wildgroei van ad hoc aanvragen, heel wat protest en dus een moeizaam traject voor nieuwe windmolens. In 2017 werden er in Vlaanderen 80 windmolens gebouwd, in 2018 slechts 36.

België moet volgens de afspraken binnen Europa tegen 2020 13% hernieuwbare energie produceren en in 2030 al 25%. Met het huidig tempo aan verwezenlijkingen op het terrein halen we dat nooit. Naast deze Europese verplichtingen is er nog een andere reden waarom de tijd dringt: de eerste kerncentrale gaat dicht in 2022 en er is nog nauwelijks vervangingscapaciteit.

Grootschalige uitbouw van windenergie op korte termijn is daarom voor ons land één van de sleutels om de energiebevoorrading te verzekeren en de Europese klimaatdoelstellingen te halen.

West-Vlaanderen is de windrijkste provincie maar blijft schromelijk achter ten opzichte van de andere Vlaamse provincies: in 2017 werden 0 nieuwe windmolens gebouwd in onze provincie, in 2018 slechts 3. Hoog tijd dus voor een echt windbeleid.

Voorstander van windenergie maar op de juiste plaats

Natuur.koepel vzw is absoluut voorstander van de uitbouw van windenergie. In 2013 brachten we een 'regionale visie windenergie' uit voor Zuid-West-Vlaanderen. Met dit standpunt reikten we overheden de hand om samen werk te maken van een gedragen visie op basis van een positieve kaart. We baseerden ons hiervoor in de eerste plaats op de risicoatlas vogels-windturbines (INBO, 2011). Over de interactie met vleermuizen waren er op dat moment nog te weinig gegevens voorhanden. Daarnaast werden nog een aantal specifieke gebieden gevrijwaard, omdat ze belangrijk zijn voor de instandhouding van de biodiversiteit (bv. de provinciale domeinen De Gavers en Bergelen) of omdat het om waardevolle open landschappen gaat (bv. de open ruimtecluster in Zwevegem en Anzegem).

Zo kwamen we tot een kaart met ingekleurde gebieden die geschikt zijn voor de inplanting van windmolens in Zuid-West-Vlaanderen, waarbij we rekening hielden met leefbaarheid, landschap en natuur.

Case: Windmolens op de grens van Zwevegem en Avelgem

Binnenkort wordt een omgevingsvergunningsaanvraag ingediend voor minstens 6 windturbines op de grens van Zwevegem en Avelgem, tussen de deelgemeenten Sint-Denijs, Moen, Bossuit, en Helkijn. Natuur.koepel vzw **gaat niet akkoord** met de plaatsing van windmolens in dit gebied omwille van volgende redenen:

- Het gaat hier om één van de laatste open ruimte gebieden van Zuid-West-Vlaanderen. Open ruimte in de regio is schaars en dient maximaal beschermd te worden. Er zijn in Zuid-West-Vlaanderen voldoende locaties die meer geschikt zijn voor de inplanting van windmolens. Hiervoor verwijzen we naar onze regionale visie uit 2013.
- De nieuwe risicoatlas vogels en vleermuizen met betrekking tot windturbines (INBO, 2015) geeft voor het gebied een risicoklasse 2, dit betekent risicovol voor vogels. Het gebied maakt deel uit van het beheergebied voor akkervogels Sint-Denijs. In dit gebied worden door verschillende instanties beschermingsmaatregelen voor akkervogels genomen. Hoewel de impact van windturbines op akkervogels nog onvoldoende onderzocht werd, is Natuur.koepel vzw van mening dat verstoring in dit akkervogelgebied zoveel mogelijk vermeden dient te worden.

Met de huidige aanpak wordt niet de beste zone voor windmolens vastgelegd maar wordt de windmolenlocatie vastgelegd volgens de voorkeur van de belanghebbenden: het grootste deel van het financieel gewin gaat immers naar de eigenaar van de gronden. Deze eigenaar krijgt een grote vergoeding voor de plaatsing van de windmolens (het opstalrecht) wat een vorm is van grondspeculatie. Wij pleiten steeds voor directe inspraak en mogelijkheid voor financiële participatie van omwonenden op geschikte locaties. Dit is noodzakelijk om het draagvlak voor windenergie te vergroten.

Tijd voor nieuwe spelregels

Natuur.koepel vzw roept de Vlaamse overheid en het nieuw provinciebestuur op om dringend werk te maken van een ambitieus windplan en een strategie om draagvlak te bekomen onder de bevolking en komaf te maken met het huidige ad hoc beleid.

Volgende stappen zijn nodig:

Op Vlaams niveau :

- 1) De Vlaamse overheid moet doelstellingen voor hernieuwbare energie vastleggen met tijdshorizon 2030 en specifiek voor windenergie een verdeling van de mogelijke inspanningen per provincie uitwerken.
- 2) De bestaande Vlaamse regels die de hinder beperken moeten behouden blijven.
- 3) Vlaanderen moet regels opleggen voor het opstalrecht: de vergoeding voor de eigenaars moet begrensd worden tot aanvaardbare bedragen die rekening houden met de normale opbrengst van deze terreinen. Het huidig opbod tussen projectontwikkelaars moet gestopt worden. Dit is ook in het belang van de initiatiefnemers voor windenergieprojecten. Daar waar contracten voor opstalrecht al werden afgesloten, kan een nieuwe overeenkomst voorgesteld worden aan de eigenaar van de grond. Maar in geval geen overeenkomst wordt bekomen, dient een onteigening ten openbaar nut te gebeuren om de realisatie van een windmolenproject mogelijk te maken.

- 4) Naast het opstalrecht wordt per locatie een windrecht vastgelegd door de overheid: dit wordt toegekend voor de exploitatieperiode op voorwaarde dat een deel van het investeringskapitaal (minimum 25%) kan ingebracht worden door omwonenden en lokale overheden binnen een te bepalen perimeter. Bij voorkeur gebeurt dit via een coöperatief model zodat naast financiële inbreng ook rechtstreekse inspraak mogelijk is in de verdere exploitatie.
- 5) Een vastgelegd deel van de opbrengst van een windproject wordt gestort in een landschapsfonds. De omwonenden krijgen inspraak in initiatieven voor verfraaiing van het landschap vanuit dit fonds.
- 6) De verschillende overheden voeren een positieve, langdurige communicatiecampagne naar de bevolking als onderdeel van het klimaatbeleid.

Op provinciaal niveau :

- 1) De eerste noodzakelijke stap in West-Vlaanderen is de aanwijzing van zones geschikt voor windenergie door een participatief proces op te zetten met de bevolking. Dit kan georganiseerd worden op niveau van regio's, gemeentelijke samenwerkingsverbanden, individuele steden en gemeenten. De provincie moet het initiatief op gang brengen en sturen.
- 2) De principes van clustering van windmolens en preferentiële uitbouw volgens lijninfrastructuren moeten worden aangevuld met aanduiding van nieuwe mogelijke zones voor energielandschappen. Daarnaast zijn exclusiezones nodig, vooral gebaseerd op onverenigbaarheid met natuur- en landschapswaarden.
- 3) Een aantal gekende conflictsituaties waar een technische oplossing voor bestaat moeten prioritair worden aangepakt. We denken hier in de eerste plaats aan de zones in de buurt van militaire installaties waar nu geen windmolens kunnen komen wegens interferentie met radarsystemen. Daarnaast moet nagedacht worden over het verlies aan potentiële oppervlakte in de buurt van luchthavens wegens de hoogtebeperking.
- 4) De aandacht van de provincie moet in de eerste plaats gaan naar een beleidskader voor de grote en middelgrote windmolens. De vergunningverlening voor kleine windmolens kan aan het gemeentelijk niveau worden toevertrouwd.

De provincie Oost-Vlaanderen heeft al in 2009 haar beleidskader vastgelegd. Dit kan inspirerend en tijdsbesparend werken voor onze provincie, zodat alle aandacht kan gaan naar het belangrijkste thema, dat van de locatiekeuzes. Ongetwijfeld kan er ook veel geleerd worden uit de ervaring van de voorbije 10 jaar in Oost-Vlaanderen.

Tegelijk is er ook veel veranderd: de ernst van de klimaatproblematiek en de noodzakelijke energietransitie dwingen onszelf om dit thema met een vernieuwde, open blik te bekijken en hier een prioriteit van te maken. Het Vlaams beleid heeft hier al op ingespeeld door te beslissen dat windenergieprojecten mogelijk zijn in alle gewestplanbestemmingen. Dit opent de deur naar nieuwe energielandschappen, bv. in landbouwgebied.

Tot slot willen we wijzen op de steeds toenemende urgentie van projectuitvoering. We worden dagelijks geconfronteerd met nieuwe wetenschappelijke gegevens en weerfenomenen die aantonen dat de klimaatverandering veel sneller verloopt dan werd gedacht.

Natuur.koepel vzw, 18 juli 2019